

HUDUDLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISH PERSPEKTIVALARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11403406>

Sunatullayeva Shahnoza Xurshid qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktoranti

Annotatsiya: Investitsion jozibadorlikni oshirish bugungi jahon iqtisodiyotida moliyaviy barqarorlik va hududlar farovonligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada investitsion jozibadorlikni oshirish uchun zarur bo'lgan ko'p qirrali strategiyalar, jumladan, qulay ishbilarmonlik muhitini ta'minlash, infratuzilma va innovatsiyalarga sarmoya kiritish, ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlash, xalqaro hamkorlikni qo'llash va barqaror rivojlanishni qamrab olish ko'rib chiqiladi. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali hududlar kapital oqimini jalb qilishi, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi va doimiy rivojlanib borayotgan iqtisodiy landshaftning murakkabliklarini engib o'tishi, pirovardida barqaror va inklyuziv jamiyatlarni rivojlantirishi mumkin.

Kalit so'zlar: Investitsion jozibadorlik, moliyaviy barqarorlik, hududlar, qulay ishbilarmonlik muhiti, infratuzilmani rivojlantirish, innovatsiyalar, ijtimoiy-siyosiy barqarorlik.

Dinamik iqtisodiy landshaftlar va o'zaro bog'liq bo'lgan global bozorlar bilan ajralib turadigan davrda mintaqaviy darajada moliyaviy barqarorlikka intilish muhim imperativ bo'lib turibdi. Hududlar innovatsiyalar, ishlab chiqarish va savdo markazlari bo'lib, iqtisodiy o'sish dvigateli bo'lib xizmat qiladi. Biroq, ularning barqarorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ulardan asosiysi investitsion jozibadorlikdir. Investitsion jozibadorlik tushunchasi shunchaki pul jozibasidan ustundir; u investorning ma'lum bir mintaqada resurslarni taqsimlash qaroriga ta'sir qiluvchi omillarning kengroq spektrini o'z ichiga oladi. Bu omillar iqtisodiy asoslar va me'yoriy-huquqiy bazadan tortib infratuzilmani rivojlantirish va ijtimoiy-siyosiy barqarorlikgacha. Investitsion jozibadorlikni oshirish muhimligini tan olgan holda, butun dunyo bo'ylab mintaqalar o'zlarining iqtisodiy barqarorligini oshirish va moliyaviy asoslarini mustahkamlashga qaratilgan strategik tashabbuslarga ko'proq e'tibor qaratmoqda.

Investitsion jozibadorlik va mintaqaviy moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik nafaqat intuitiv, balki empirik tarzda tasdiqlanadi. Kuchli investitsiya muhiti iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi, innovatsiyalarni rag'batlantiradi va bandlik imkoniyatlarini yaratadi va shu bilan barqaror o'sish traektoriyalarini rivojlantiradi. Aksincha, investitsion jozibadorligi past bo'lgan hududlar iqtisodiy

o'zgaruvchanlik, kapitalning ko'chishi va turg'unlikdan himoyasiz. Shu sababli, moliyaviy barqarorlikka intilish investitsion jozibadorlikni asosiy o'ringa qo'yadigan yaxlit yondashuvni talab qiladi. Investitsion jozibadorlikni oshirish bo'yicha nutqning markaziy o'rni qulay biznes muhitini yaratish zarurati hisoblanadi. Bu tartibga solish tartib-qoidalarini soddalashtirish, byurokratik to'siqlarni minimallashtirish va investorlarning ishonchini oshirish uchun qonunchilik bazasini mustahkamlashni nazarda tutadi. Boshqaruv mexanizmlarida shaffoflik va javobgarlik ajralmas hisoblanadi, chunki ular ishonchni uyg'otadi va mintaqaga sarmoya kiritish bilan bog'liq bo'lgan xavflarni kamaytiradi. Bundan tashqari, korrupsiyaga qarshi kurashish va axloqiy biznes amaliyotini targ'ib qilish bo'yicha faol chora-tadbirlar mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi. Infratuzilmani rivojlantirish investitsion jozibadorlikning yana bir hal qiluvchi omili sifatida namoyon bo'ladi. Tegishli infratuzilma nafaqat tovarlar, xizmatlar va ma'lumotlarning uzluksiz aylanishini osonlashtiradi, balki samaradorlik va samaradorlikni oshiradi. Transport tarmoqlari, energiya tarmoqlari va raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilishga sarmoya kiritayotgan hududlar kapitalni ko'p talab qiluvchi tarmoqlarni jalb qilish va iqtisodiy diversifikatsiyani rag'batlantirish uchun qulayroqdir. Bundan tashqari, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar ishchi kuchi sifatini oshiradi va mintaqani istiqbolli investorlar uchun yanada jozibador qiladi.

Infratuzilmani rivojlantirish bilan bir vaqtda innovatsiyalar va tadbirkorlikni rivojlantirish investitsiya jozibadorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar, ishlanmalar va texnologiyalar transferi uchun jonli ekotizimlarni rivojlantiradigan hududlar sarmoya kiritish uchun qulay zamin sifatida qabul qilinadi. Akademiya, sanoat va hukumat o'rtasidagi strategik hamkorlik innovatsiyalarga asoslangan o'sishni katalizlaydi va mintaqani rivojlanayotgan sanoat va bozorlar qatoriga olib chiqadi. Bundan tashqari, kichik va o'rta korxonalar (KO'B) va startaplarni qo'llab-quvvatlovchi tashabbuslar tadbirkorlik madaniyatini rivojlantiradi, yangi ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy noaniqliklar sharoitida barqarorlikni oshiradi. Ijtimoiy-siyosiy barqarorlik investitsion jozibadorlik

hisobidagi asosiy omil hisoblanadi. Tinchlik, ijtimoiy hamjihatlik va siyosiy barqarorlik bilan ajralib turadigan mintaqalar investorlar uchun tabiatan kamroq xavflidir. Shu sababli, jamiyatda muloqot, inklyuzivlik va konsensusga erishish qulay sarmoyaviy muhitni saqlab qolish uchun zarurdir. Bundan tashqari, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklarni bartaraf etish va inklyuziv o'sishni rag'batlantirish bo'yicha faol chora-tadbirlar ijtimoiy barqarorlikka, notinchlik va beqarorlik xavfini yumshatishga yordam beradi. O'zaro bog'langan global iqtisodiyot sharoitida xalqaro hamkorlikning investitsiya jozibadorligini oshirishdagi rolini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Ochiqlikni qabul qiladigan va transchegaraviy hamkorlikda ishtirok etuvchi hududlar bilim almashinuvi, bozorga kirish va kapital oqimidan foyda ko'radi. Mintaqaviy iqtisodiy bloklar, savdo bitimlari va investitsiya shartnomalarida ishtirok etish yangi bozorlarga kirishni osonlashtiradi va daromadlar oqimini diversifikatsiya qiladi, mintaqaning tashqi zarbalarga chidamliligini oshiradi.

1. Investitsion jozibadorlikning iqtisodiy imperativi. Investitsiyalarni jalb qilish nafaqat mintaqalar uchun afzallik berish; bu iqtisodiy majburiyatdir. Investitsiyalar mintaqaviy iqtisodlarning qon tomiri bo'lib, o'sishni rag'batlantiradi, innovatsiyalarni rag'batlantiradi va bandlik imkoniyatlarini yaratadi. Investitsion jozibadorligi yuqori bo'lgan hududlar kapital oqimini jalb qilish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va iqtisodiy tanazzulga bardosh berish uchun yaxshi jihozlangan. Aksincha, past investitsion jozibadorligi bilan ajralib turadigan hududlar turg'unlik, ishsizlik va fiskal beqarorlik bilan yuzma-yuz kelmoqda. Shuning uchun investitsiyalar uchun qulay muhitni yaratish hududlarning iqtisodiy farovonligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

2. Qulay biznes muhitini yaratish. Investitsion jozibadorlikni oshirishning asosi qulay biznes muhitini yaratish hisoblanadi. Bu tartibga solish jarayonlarini soddalashtirish, ma'muriy yuklarni kamaytirish va biznes yuritish qulayligini oshirishni nazarda tutadi. Shaffof va bashorat qilinadigan me'yoriy-huquqiy bazalar investorlarda ishonchni uyg'otadi, idrok etilgan xavflarni yumshatadi va uzoq muddatli majburiyatlarni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, korrupsiyaga qarshi

kurashish, qonun ustuvorligini ta'minlash va mulk huquqlarini himoya qilish bo'yicha sa'y-harakatlar investitsiyalarni himoya qilish va bozorning barcha ishtirokchilari uchun teng sharoitlarni ta'minlash uchun ajralmas hisoblanadi.

3. Infratuzilmani rivojlantirish investitsiyalar uchun katalizator sifatida. Infratuzilmaga investitsiyalar investitsiya jozibadorligini oshirishga intilishning asosiy omili hisoblanadi. Zamonaviy va samarali infratuzilma tarmoqlari tovarlar, xizmatlar va ma'lumotlarning uzluksiz aylanishini ta'minlash, shu orqali tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish va samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Infratuzilmani rivojlantirishga ustuvor ahamiyat beradigan hududlar nafaqat kapital talab qiluvchi tarmoqlarni jalb qiladi, balki iqtisodiy faollik va yangi ish o'rinlari yaratishni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, raqamli infratuzilma va ulanishga investitsiyalar raqamli asrda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, bu hududlarga elektron tijorat, fintech va raqamli xizmatlarda paydo bo'ladigan imkoniyatlardan foydalanish imkonini beradi.

4. Innovatsiya va tadbirkorlikni rivojlantirish. Innovatsiyalar va tadbirkorlik 21-asrning bilimga asoslangan iqtisodiyotida investitsiya jozibadorligining markaziy ustunlaridir. Tadqiqotlar, ishlanmalar va texnologiyalar transferi uchun jonli ekotizimlarni rivojlantiradigan hududlar biotexnologiya, qayta tiklanadigan energiya va sun'iy intellekt kabi yuqori o'sish sur'atlariga investitsiyalarni jalb qilish uchun qulayroqdir. Ilmiy-tadqiqot institutlari, texnoparklar va inkubatorlarga strategik investitsiyalar innovatsiyalar asosidagi o'sishni rag'batlantirib, akademiya, sanoat va hukumat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi. Bundan tashqari, startaplar va kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlovchi tashabbuslar nafaqat bandlik imkoniyatlarini yaratibgina qolmay, balki barqaror iqtisodiy dinamizm uchun zarur bo'lgan tavakkalchilik va ijodkorlik madaniyatini rivojlantiradi.

5. Ijtimoiy-siyosiy barqarorlik sarmoya kiritishning zaruriy sharti sifatida. Ijtimoiy-siyosiy barqarorlik investitsiya jozibadorligining asosiy sharti hisoblanadi. Mojarolar, ijtimoiy tartibsizliklar yoki siyosiy beqarorlik bilan og'rigan hududlar investitsiyalar uchun xavfli yo'nalish sifatida qabul qilinadi va bu mahalliy va xorijiy kapital oqimini to'xtatadi. Shunday ekan, qulay sarmoyaviy muhitni saqlab qolish

uchun ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlash, inklyuziv o'sishni rag'batlantirish va demokratik qadriyatlarni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, shaffof va hisobdor boshqaruv mexanizmlari investorlar o'rtasida ishonch va ishonchni mustahkamlash, siyosiy risklarni yumshatish va investitsiyalarni ekspropriatsiya yoki o'zboshimchalik harakatlaridan himoya qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

6. Xalqaro hamkorlikdan foydalanish. O'zaro bog'liqlik kuchayib borayotgan global iqtisodiyotda xalqaro hamkorlik investitsion jozibadorlikning kuchli omili sifatida namoyon bo'ladi. Ochiqlikni qabul qiladigan, transchegaraviy hamkorlikda ishtirok etuvchi va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tashabbuslarida ishtirok etuvchi hududlar bozorga kirish, bilim almashish va kapital oqimini kengaytirishdan foyda ko'radi. Ikki tomonlama va ko'p tomonlama savdo bitimlari, sarmoyaviy shartnomalar va iqtisodiy sheriklik mintaqalarga o'z daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, xavflarni yumshatish va global qiymat zanjirlarida paydo bo'layotgan imkoniyatlardan foydalanish imkoniyatlarini beradi. Bundan tashqari, xalqaro forumlar va platformalarda ishtirok etish tengdoshlarni o'rganish va ilg'or tajriba almashishni osonlashtiradi, bu hududlarga investitsiya jozibadorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlarni qo'llash imkonini beradi.

7. Barqaror rivojlanishning roli. Barqaror rivojlanish XXI asrda investitsion jozibadorlikni oshirishning asosi hisoblanadi. Investorlar moliyaviy daromadlar bilan bir qatorda ijobiy ijtimoiy va ekologik natijalarni yaratadigan imkoniyatlarni izlab, investitsiya qarorlarini qabul qilishda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) masalalariga tobora ko'proq ustuvor ahamiyat bermoqdalar. Shu sababli, qayta tiklanadigan energiya, iqlim barqarorligi va ijtimoiy infratuzilmaga sarmoya kiritish orqali barqaror rivojlanishga sodiqligini namoyish etadigan mintaqalar mas'uliyatli investorlarni jalb qilish va uzoq muddatli investitsiyalarni ta'minlash ehtimoli ko'proq. Bundan tashqari, barqaror rivojlanish tashabbuslari nafaqat inklyuziv va barqaror jamiyatlarni rivojlantiradi, balki yashil o'sish va barqaror farovonlik uchun imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, investitsion jozibadorlikni oshirish tobora o‘zaro bog‘langan va jadal rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida moliyaviy barqarorlik va mintaqalar farovonligini ta‘minlashning strategik imperativi hisoblanadi. Qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish, infratuzilma va innovatsiyalarga sarmoya kiritish, ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta‘minlash, xalqaro hamkorlikni qo‘llab-quvvatlash va barqaror rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash orqali hududlar investorlar uchun o‘z jozibadorligini oshirishi va o‘zlarining to‘liq iqtisodiy salohiyatini ochib berishi mumkin. Dunyo bo‘ylab mintaqalar iqtisodiy noaniqlik, texnologik buzilishlar va atrof-muhit degradatsiyasi bilan bog‘liq muammolarga duch kelar ekan, investitsion jozibadorlikni oshirishga qaratilgan strategik investitsiyalar chidamli, inklyuziv va barqaror jamiyatlarni rivojlantirish uchun asosiy omil sifatida paydo bo‘ladi.

ADABIYOTLAR

1. Levchenko, Y. (2018). Mintaqaviy rivojlanish kontekstida korxonaning investitsion jozibadorligini baholash va ta'minlash (Doktorlik dissertatsiyasi, Mykolo Romerio universiteti.).
2. Kaziyev, VM, Kaziyeva, BVY, & Gedgafova, IYY (2018). Mintaqaning investitsion jozibadorligi va iqtisodiy barqarorligini modellashtirish. Ijtimoiy va xulq-atvor fanlari bo'yicha Evropa materiallari.
3. Verzhinina, AA, Jdanova, OA, Maksimova, TP va Perepelitsa, DG (2015). Hududning investitsion jozibadorligini samarali baholash uchun indikatorlar tizimini shakllantirish. Iqtisodiyot va moliya masalalari xalqaro jurnali, 5(3), 136-141.
4. Battalova, AR, Tuxvatullin, RS va Sitdikova, LF (2020). Investitsion iqtisodiyotni shakllantirish tendentsiyasi. Xalqaro kriminologiya va sotsiologiya jurnali, 9, 252.